

УДК 378:005.642.4]:[378.091.212:005.963
DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.77.12>

Гелеш А. В.

МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ ГАРАНТІВ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ДО ПРОХОДЖЕННЯ АКРЕДИТАЦІЙНИХ ЕКСПЕРТИЗ

Обґрунтовано методика підготовки гарантів освітніх програм закладів вищої освіти до проходження акредитаційних експертиз їхніх освітніх програм і можливостей її впровадження.

Авторкою з'ясовано, що на гарантів освітніх програм покладено відповідальність за реалізацію та забезпечення якості їхніх освітніх програм, зокрема: аналіз відповідності освітньої програми Критеріям оцінювання якості освітніх програм та методів їх застосування на практиці; підготовка відомостей про самооцінювання освітньої програми та супровідних документів і завантаження їх в електронну інформаційну систему Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти; виконання функцій координатора від закладу вищої освіти з питань, пов'язаних із акредитацією освітньої програми; формування переліку документів та інших матеріалів для ідентифікації необхідних фактів і доказів щодо відповідності певному критерію на вимогу експертної групи тощо.

З огляду на це актуальності набуває потреба в підготовці гарантів освітніх програм до здійснення такої багатофункціональної організаційної діяльності, зокрема, на етапі підготовки до проходження акредитаційних експертиз їхніх освітніх програм. Спираючись на нормативні документи та методичні рекомендації Національного агентства, що регулюють процедури акредитаційних експертиз освітніх програм, і власні спостереження, авторка пропонує здійснювати підготовку гарантів освітніх програм до проходження акредитаційних експертиз через впровадження спеціального навчального модуля у програму підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників.

У статті обґрунтовано мету та цілі навчального модуля «Акредитаційна експертиза та особливості оцінювання якості освітніх програм», деталізовано програмні результати навчання й тематику навчального модуля. Авторка стверджує, що впровадження такого навчального модуля у програму підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників слугуватиме методикою підготовки гарантів освітніх програм до проходження акредитаційних експертиз їхніх освітніх програм.

Ключові слова: гарант освітньої програми, акредитаційна експертиза, навчальний модуль, програма підвищення кваліфікації.

Уперше поняття гаранта освітньої програми з'явилося в Постанові Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 року № 1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти», де було визначено, що **керівник проєктної групи (гарант освітньої програми)** – це науково-педагогічний або науковий працівник, який має науковий ступінь та/або вчене звання за відповідною або спорідненою до освітньої програми спеціальністю, стаж науково-педагогічної та/або наукової роботи не менше ніж 10 років. Керівник проєктної групи може одночасно бути гарантом лише однієї освітньої програми [6]. У 2019 році відповідно до «Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» [3], розробленого Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти (далі – Національним агентством), на гаранта покладено відповідальність за реалізацію та забезпечення якості його освітньої програми, зокрема підготовку відомостей про самооцінювання освітньої програми під час проходження акредитаційної експертизи цієї програми.

У попередньому дослідженні [1] авторкою виокремлено деякі особливості організаційної діяльності гарантів освітніх програм і визначено їхні функціональні обов'язки щодо розроблення й реалізації освітніх програм, забезпечення й контролю якості підготовки здобувачів вищої освіти за цією програмою, а також проходження акредитаційних експертиз освітніх програм. Основну увагу зосереджено на визначенні обов'язків гарантів під час проходження акредитаційних експертиз їхніх освітніх програм, зокрема: аналіз відповідності освітньої програми Критеріям оцінювання якості освітніх програм [2] та методів їх застосування на практиці; підготовка відомостей про самооцінювання освітньої програми та супровідних документів і завантаження їх в електронну інформаційну систему Національного агентства; виконання функцій координатора від ЗВО з питань, пов'язаних із акредитацією освітньої програми; формування переліку документів та інших матеріалів для ідентифікації необхідних фактів і доказів щодо відповідності певному критерію на вимогу експертної групи тощо.

Окрім того, у межах виконання своїх обов'язків гарант зобов'язаний здійснювати періодичний моніторинг якості освітніх програм, дотримуватися норм етичної поведінки, академічної доброчесності та запобігання виникненню конфліктних ситуацій на всіх етапах реалізації освітніх програм і здійснювати заходи щодо забезпечення дотримання цих норм усіма учасниками освітнього процесу. З огляду на це актуальності набуває потреба в підготовці гарантів освітніх програм до здійснення такої багатофункціональної організаційної діяльності, зокрема, на етапі підготовки до проходження акредитаційних експертиз їхніх освітніх програм.

Основою для написання статті стали нормативні документи та методичні рекомендації Національного агентства, що регулюють процедури акредитаційних експертиз освітніх програм закладів вищої освіти (ЗВО) [2, 3], а також Постанова Кабінету Міністрів України «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників» [5].

Не менш важливими для авторки слугувати власні спостереження, сформовані під час науково-методичного, інформаційного та консультаційного супроводу гарантів освітніх програм до проходження акредитаційних експертиз їхніх освітніх програм різних рівнів вищої освіти Національного університету «Львівська політехніка» в період 2019–2020 рр.

Метою статті є обґрунтування методики підготовки гарантів освітніх програм ЗВО до проходження акредитаційних експертиз їхніх освітніх програм і можливостей її впровадження.

Підготовку гарантів освітніх програм ЗВО до проходження акредитаційних експертиз пропонується здійснювати через впровадження спеціального навчального модуля у програму підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників ЗВО.

Зазначимо, що, відповідно до Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників [5], метою підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників є їхній професійний розвиток відповідно до державної політики в галузі освіти та забезпечення якості освіти.

Підвищення кваліфікації є формою підвищення рівня готовності особи до виконання її професійних завдань та обов'язків або набуття особою здатності виконувати додаткові завдання та обов'язки шляхом набуття нових знань і вмінь у межах професійної діяльності або галузі знань [4].

Зважаючи на те, що окремі функціональні обов'язки гарантів освітніх програм, зокрема, щодо проходження акредитаційних експертиз їхніх освітніх програм потребують додаткових знань, умінь та навичок, авторкою пропонується впровадження навчального модуля «**Акредитаційна експертиза та особливості оцінювання якості освітніх програм**» у програму підвищення кваліфікації «Формування та розвиток професійно-особистісних компетентностей науково-педагогічних працівників» Національного університету «Львівська політехніка» [7] за напрямом «Формування методологічної компетентності».

Мета навчального модуля зорієнтована на надання теоретичних знань і практичних вмінь гарантам освітніх програм щодо належної підготовки до проходження акредитаційних експертиз, зокрема якісного заповнення відомостей про самооцінювання освітніх програм, формування додаткових документів, підготовки до візитів експертних груп тощо.

Цілями вивчення навчального модуля є:

- характеристика актуальних засад і порядок проведення акредитації освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти як інструменту зовнішнього забезпечення якості вищої освіти Національним агентством;
- дефінітивний аналіз особливостей Критеріїв оцінювання якості освітніх програм та методи їх застосування для оцінки освітньої програми;
- набуття учасниками знань щодо загальних відомостей про електронний документообіг в електронній інформаційній системі Національного агентства;
- обґрунтування організаційних аспектів підготовки до візиту експертної групи;
- набуття учасниками практичного досвіду у процесі підготовки Відомостей про самооцінювання освітньої програми;
- розвиток окремих soft skills, зокрема: управлінські навички, комунікативна компетентність, методологічна та методична грамотність, переговори і переконання, ухвалення рішень, мотивування, крос-культурна взаємодія в команді, розв'язання конфліктів, дотримання тайм-менеджменту.

Результати навчання за навчальним модулем корелюються з компетентностями за програмою **підвищення кваліфікації** «Формування та розвиток професійно-особистісних компетентностей науково-педагогічних працівників» і деталізують такі **програмані результати навчання**:

Знання:

- сутність поняття «акредитація освітніх програм», принципи та процедури акредитації освітніх програм Національним агентством;
- особливості Критеріїв оцінювання якості освітніх програм та методи їх застосування для оцінки освітньої програми;
- загальні відомості про електронний документообіг в електронній інформаційній системі Національного агентства;
- організаційні аспекти підготовки до візиту експертної групи.

Уміння:

- здійснювати аналіз відповідності освітньої програми Критеріям оцінювання якості освітніх програм;
- застосовувати набуті знання в процесі якісної підготовки Відомостей про самооцінювання освітньої програми;
- пропонувати власні обґрунтування та пояснення щодо того, як забезпечується якість освітньої програми в тому чи іншому аспекті;
- працювати в електронній інформаційній системі Національного агентства;
- застосовувати набуті знання в процесі погодження програми візиту експертної групи до ЗВО;
- формувати перелік документів та інших матеріалів відповідно до Критеріїв оцінювання якості освітніх програм для ідентифікації необхідних фактів і доказів щодо відповідності певному критерію;

- добирати та застосовувати ефективні методи і форми власного професійного саморозвитку в системі забезпечення якості вищої освіти, зокрема в акредитаційних експертизах освітніх програм;
- надавати навчально-методичний, інформаційний та консультаційний супровід різним групам стейкхолдерів, які задіяні в акредитаційних експертизах освітніх програм;
- розвивати особистісні навички комунікативної компетентності, командної роботи, медіаграмотності, ефективного використання часу та дотримання тайм-менеджменту.

Ознаки навчального модуля: *обсяг:* навчальний модуль розрахований на 60 годин / 2 кредити ЄКТС з урахуванням самостійної (позааудиторної) роботи; *форма контролю* – курсова робота; *форми та методи навчання:* лекційні та практичні заняття: презентації, обговорення, командна робота; методи організації і самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності (євристична бесіда, демонстрація, ілюстрація, самостійне спостереження, практичні методи навчання); методи формування пізнавальних інтересів (метод створення ситуації новизни навчального матеріалу, метод опори на життєвий досвід, метод дидактичних пізнавальних ігор, метод створення відчуття успіху в навчанні); *форма підвищення кваліфікації:* очна/дистанційна із залученням до занять професіоналів-практиків, експертів галузі, зокрема онлайн-зустрічі із представниками Національного агентства; *можливість надання подальшої підтримки чи супроводу:* зворотний зв'язок з учасниками навчального модуля з метою надання методичної підтримки, консультування та рекомендацій щодо окремих дискусійних питань, забезпечення дидактико-методичними матеріалами.

За результатами підвищення кваліфікації видається сертифікат, що містить назву навчального модуля, програмні результати навчання та кількість годин (кредитів ЄКТС).

Матеріал навчального модуля систематизовано й упорядковано за темами так, щоб сформувавши у слухачів знання з теорії та практики акредитаційних експертиз та особливостей оцінювання якості освітніх програм, а також вміння і навички застосовувати їх у процесі проходження акредитаційних експертиз освітніх програм ЗВО.

ТЕМАТИКА НАВЧАЛЬНОГО МОДУЛЯ	
Тема 1.	Принципи та процедура акредитації освітніх програм Національним агентством
	Сутність, мета та завдання акредитації освітніх програм. Етапи проведення акредитації. Ухвалення й оскарження рішень про акредитацію. Видача сертифіката в разі позитивного рішення.
Тема 2.	Особливості Критеріїв оцінювання якості освітніх програм під час акредитації Національним агентством (Критерій 1-5)
	Критерій 1. Проектування та цілі освітньої програми. Критерій 2. Структура та зміст освітньої програми. Критерій 3. Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання. Критерій 4. Навчання і викладання за освітньою програмою. Критерій 5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність.
Тема 3.	Особливості Критеріїв оцінювання якості освітніх програм під час акредитації Національним агентством (Критерій 6-10)
	Критерій 6. Людські ресурси. Критерій 7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси. Критерій 8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми. Критерій 9. Прозорість і публічність. Критерій 10. Навчання через дослідження.
Тема 4.	Електронний документообіг: відображення даних в електронній інформаційній системі Національного агентства
	Електронний кабінет гаранта освітньої програми. Створення форми самооцінювання та особливості внесення інформації про освітню програму. Подання заяви на акредитацію. Погодження програми візиту експертної групи. Статус і рух документів акредитаційної справи в інформаційній системі Національного агентства.
Тема 5.	Організаційні аспекти підготовки до візиту експертної групи
	Ознайомлення із приблизною програмою візиту експертної групи. Формування переліку документів та інших матеріалів відповідно до Критеріїв оцінювання якості освітніх програм для ідентифікації необхідних фактів і доказів щодо відповідності певному критерію. Обґрунтування типових запитань для запланованих зустрічей експертних груп із різними групами (фокус-групами) стейкхолдерів.
Курсова робота:	«Відомості про самооцінювання освітньої програми»

Особливістю навчального модуля є те, що до категорії слухачів пропонується запрошувати не тільки гарантів освітніх програм, але й інших учасників освітнього процесу, які задіяні в організації та підготовці до проходження акредитаційних експертиз освітніх програм ЗВО. Що, зі свого боку, розвиватиме професійні навички командної роботи серед науково-педагогічних працівників, підвищить якість формування відомостей про самооцінювання освітніх програм та підготовку до проходження акредитаційних експертиз освітніх програм ЗВО загалом. Додатковою категорією слухачів можуть бути особи, які є претендентами або вже затверджені реєстром експертів з освітніх програм Національного агентства.

Висновки. Отже, зміст навчального модуля «Акредитаційна експертиза та особливості оцінювання якості освітніх програм» зорієнтований на надання теоретичних знань і практичних умінь гарантам освітніх програм щодо належної підготовки до проходження акредитаційних експертиз, зокрема заповнення відомостей про самооцінювання освітніх програм, формування додаткових документів, підготовки до візитів експертних груп тощо. Впровадження такого навчального модуля у програму підвищення кваліфікації нау-

ково-педагогічних працівників ЗВО слугуватиме, власне, методикою підготовки гарантів освітніх програм ЗВО до проходження акредитаційних експертиз їхніх освітніх програм.

Зазначимо, що на сьогодні вже здійснюється апробація запропонованої методики. Наприклад, у жовтні 2020 року вперше було проведено навчання за модулем «Акредитаційна експертиза та особливості оцінювання якості освітніх програм» у розрізі програми підвищення кваліфікації «Формування та розвиток професійно-особистісних компетентностей науково-педагогічних працівників» Національного університету «Львівська політехніка». До категорії слухачів було залучено гарантів трьох освітньо-професійних магістерських програм та трьох-чотирьох науково-педагогічних працівників випускових кафедр цих освітніх програм. Авторкою укомплектовано навчально-методичні матеріали, зокрема розроблено навчальну форму внутрішнього самооцінювання освітніх програм, з якою працювали учасники під час занять. Надалі такі навчальні модулі проводитимуться кілька разів протягом навчального року, а групи учасників формуватимуться з урахуванням специфіки їхніх освітніх програм відповідно до рівнів вищої освіти.

У перспективі подальших досліджень авторки – визначення рівня корисності запропонованого навчального модуля для гарантів освітніх програм та інших учасників освітнього процесу, а також узагальнений аналіз рекомендацій учасників навчального модуля щодо його змістовного наповнення.

Використана література:

1. Гелеш А. В. Деякі особливості організаційної діяльності гаранта освітньої програми. *Theory, science and practice: Abstracts of III International Scientific and Practical Conference (Tokio, Japan, 2020)*. P. 255–257.
2. Критерії оцінювання якості освітньої програми: додаток до Положення «Про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» від 11 липня 2019 р. № 977. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/09/Критерії.pdf> (дата звернення: 21.10.2020).
3. Про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: Положення НАЗЯВО від 11 липня 2019 р. № 977. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19#Text> (дата звернення: 21.10.2020).
4. Про підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників Національного університету «Львівська політехніка»: СВО ЛП 04.02. Положення, затв. наказом ректора НУ «ЛП» від 2 червня 2020 р. № 265-1-10. URL: https://lpnu.ua/sites/default/files/attach/2020/15834/standart_04.02.pdf (дата звернення: 19.10.2020).
5. Порядок підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників: Постанова Кабінету Міністрів від 21 серпня 2019 р. № 800. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-p#Text> (дата звернення: 19.10.2020).
6. Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-p#Text> (дата звернення: 20.10.2020).
7. Формування та розвиток професійно-особистісних компетентностей науково-педагогічних працівників: Програма підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників від 28 серпня 2020 р. URL: https://lpnu.ua/sites/default/files/attach/2020/16510/zavirena_profesiyna_programa_pk_npp_nulp.pdf (дата звернення: 20.10.2020).

References:

1. Helesh A. V. Deiaki osoblyvosti orhanizatsiinoi diialnosti haranta osvitnoi prohramy [Some features of the organizational activities of the guarantor of the educational program] *Theory, science and practice: Abstracts of III International Scientific and Practical Conference (Tokio, Japan, 2020)*. P. 255–257 s. [in Ukrainian]
2. Kryterii otsiniuvannya yakosti osvitnoi prohramy [Criteria for evaluating the quality of the educational program]: dodatok do Polozhennia «Pro akredytatsiiu osvitnikh prohram, za yakymy zdiisniuietsia pidhotovka zdobuvachiv vyshchoi osvity» vid 11.07.2019 r. № 977. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/09/Kryterii.pdf> (data zvernennia: 21.10.2020).
3. Pro akredytatsiiu osvitnikh prohram, za yakymy zdiisniuietsia pidhotovka zdobuvachiv vyshchoi osvity [About accreditation of educational programs on which preparation of applicants of higher education is carried out]: Polozhennia NAZYaVO vid 11.07.2019 r. № 977. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19#Text> (data zvernennia: 21.10.2020).
4. Pro pidvyshchennia kvalifikatsii naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika» [About advanced training of scientific and pedagogical workers of the National University «Lviv Polytechnic»]: SVO LP 04.02. Polozhennia, zatv. nakazom rektora NU «LP» vid 02.06.2020 r. № 265-1-10. URL: https://lpnu.ua/sites/default/files/attach/2020/15834/standart_04.02.pdf (data zvernennia: 19.10.2020).
5. Poriadok pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh ta naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv [The order of advanced training of pedagogical and scientific-pedagogical workers]: Postanova Kabinetu Ministriv vid 21.08.2019 r. № 800. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-p#Text> (data zvernennia: 19.10.2020).
6. Pro zatverdzhennia litsenziinykh umov provadzhennia osvitnoi diialnosti zakladiv osvity [About the statement of Licensing conditions of carrying out educational activity of educational institutions]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30.12.2015 r. № 1187. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-p#Text> (data zvernennia: 20.10.2020).
7. Formuvannya ta rozvytok profesiino-osobystisnykh kompetentnostei naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv [Formation and development of professional and personal competencies of scientific and pedagogical workers]: Prohrama pidvyshchennia kvalifikatsii naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv vid 28.08.2020 r. URL: https://lpnu.ua/sites/default/files/attach/2020/16510/zavirena_profesiyna_programa_pk_npp_nulp.pdf (data zvernennia: 20.10.2020).

Helesh A. V. Methodology of preparation guarantees of educational programs for accreditation examinations

The method of preparation of guarantors of educational programs of higher education institutions for passing accreditation examinations of their educational programs and possibilities of its implementation are substantiated.

The author found, that the guarantors of educational programs are responsible for the implementation and quality assurance of their educational programs, in particular: analysis of compliance of the educational program with the criteria for assessing the quality of educational programs and methods of their application in practice; preparation of information on self-assessment

of the educational program and accompanying documents, uploading them to the electronic information system of the National Agency for Higher Education Quality Assurance; acting as a coordinator from the higher education institution on issues related to the accreditation of the educational program; formation a list of documents and other materials to identify the necessary facts and evidence of compliance with a certain criterion at the request of the expert group etc.

In view of this, the need to prepare guarantors of educational programs for the implementation of such multifunctional organizational activities, in particular at the stage of preparation for the accreditation examinations of their educational programs, is becoming urgent. Based on the regulations and guidelines of the National Agency governing the procedures of accreditation examinations of educational programs and her own observations, the author proposes to train guarantors of educational programs to pass accreditation examinations through the introduction of a special training module in the training program for researchers.

The article substantiates the purpose and goals of the training module «Accreditation examination and features of quality assessment of educational programs», details the program learning outcomes and topics of the training module. The author claims that the introduction of such a training module in the program of professional development of research and teaching staff will serve as a method of preparing guarantors of educational programs to pass accreditation examinations of their educational programs.

Key words: guarantor of the educational program, accreditation examination, initial module, advanced training program.

УДК 378.091.12.011.3-051-044.352

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.77.13>

Гнатівська К. С.

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЗАСТОСУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ У ФАХОВІЙ ПРАКТИЦІ СУЧАСНИХ ВИКЛАДАЧІВ

У статті проаналізовано застосування толерантності у професійній діяльності сучасних викладачів. З'ясовано, що важливим стає питання наявності толерантності як якості особистості педагогів, бо саме на них покладається основний тягар відповідальності за виховання молодого покоління. Зміст толерантних якостей визначається здатністю особистості до морально зумовленого вибору, спрямованістю рис її характеру, впливом навколишнього середовища, прихильністю до тих чи тих ідей. Зазначено, що формування толерантної поведінки безпосередньо залежить від атмосфери в навчальному закладі, від особистості викладача, від рівня демократичності та поважності відносин між викладачами та студентами. Визначено, що система освіти завжди реалізує соціальне замовлення суспільства на виховання світоглядних позицій і установок молоді. Розкрито сутнісні характеристики толерантності (терпимості) та інтолерантності (нетерпимості). З'ясовано, що вияви терпимості передбачають: рівноправність; взаємоповагу; доброзичливість й терпиме ставлення до представників різних груп і груп загалом; однакові можливості для участі в політичному житті всіх членів суспільства; збереження і розвиток культурної самобутності; можливість слідувати своїм традиціям. Визначено, що вияви нетерпимості передбачають: образи, глузування; ігнорування; негативні стереотипи, упередження; етноцентризм; пошук ворога. Схарактеризовано позиції толерантної та інтолерантної поведінки в характеристиці спілкування. Зазначено, що залежно від відносин викладача до студента, які виявляються у спільній діяльності, виділяють чотири рівні педагогічного спілкування. Зауважено, що толерантність може знаходити свій вияв у педагогічній творчості викладача, який перебуває в постійному творчому пошуку ефективних засобів і шляхів розв'язання проблемних ситуацій, що виникають часто несподівано й спонтанно. Зазначено, що формування громадянської позиції, соціальної активності, емоційної стійкості, комунікабельності і толерантності сьогодні є умовами успішності реалізації людини в соціальному й особистісному спілкуванні, у професійній діяльності.

Ключові слова: толерантність, інтолерантність, викладач, аналіз, діяльність, терпимість, нетерпимість, фаховий, поведінка, творчість .

Сьогодні засоби масової інформації, новини, документальні та художні фільми, передачі впливають негативно, констатуються насильство в суспільстві, тероризм, військові події, криміналізація, катастрофи, екологічні катаклізми, невтішна інформація про пандемію коронавірусу тощо, водночас частка позитиву значно знижена. Ці чинники призводять до виникнення напруженості, зростання агресії та нетерпимості в суспільстві, що особливо позначається на формуванні психологічних установок молодого покоління. Не можна допустити адаптації й звикання до агресії, тому виникла потреба в новій філософії безпеки, основою якої стануть толерантні принципи, що базуються не на силі, а на гармонії інтересів, виявах моральності й духовності. Формування толерантності – одне з актуальних завдань сучасного світу. Водночас актуальним стає питання наявності толерантності у фаховій практиці сучасних викладачів, бо саме на них покладається основний тягар відповідальності за виховання памолоді.

Мета статті – аналіз застосування толерантності у професійній діяльності сучасних викладачів.

У науці проблемі толерантності приділяється особлива увага, багато вітчизняних і зарубіжних учених досліджували цю проблему. Зокрема, зазначена проблема вивчається в контексті міжетнічної взаємодії та міжкультурної комунікації (Ф. Бацевич, С. Бондирева, О. Євтух, Л. Ільченко, А. Садохін та інші), педа-